

Övergripande reflektion kring KU-arbetet "Interpretativa frågeställningar"

Projektet började som ett renodlat interpretationsforskningsprojekt, med rötterna i den sk "Konstnärligt Kreativa Forskarutbildningen" som initierades av professorerna Jan Ling och Gunnar Sjöström. Projektets båda huvudaktörer, Gunnar Forshufvud och Johannes Landgren, har båda disputerat inom denna forskarutbildningsvariant och det inledande metodologiska greppet hämtades därför naturligt från detta koncept. I det sammanhanget lutade sig interpretationsforskningen och den konstnärligt gestaltande musikforskningen mot musikvetenskapliga verktyg, men det innebar samtidigt att gestaltande moment fanns med i delar av eller hela forskningsprocessen. Inom detta metodologiska grepp är bl a källstudier, instrumentstudier, studier av tidigare publicerade arbeten, manuskriptforskning etc naturliga forskningsverktyg – med tillägget att gestaltningen är ett aktivt forskningsverktyg.

I takt med att projektet fortlöpte tog det en lite annorlunda vändning i jämförelse med ovan formulerade utgångspunkt. För att vara lite öppen hjärtligt kritisk mot det forskningsparadigm som utgjorde basen för framväxten av KKFU kan det formuleras att rötterna i detta paradigm i en del fall, bl a genom sin koppling till ett musikvetenskapligt forskningsparadigm, kunde te sig rekonstruktiva och något dogmatiska i sitt utfall. Detta blev särskilt tydligt i relation till interpretationsforskning inom tidig musik. Ovan nämnda studier kunde ibland resultera i ett paradigm som lite vårdslöst kan formuleras enligt principen "ta reda på hur man gjorde och gör så". Genom att låta projektet gå in i ett material som "Geistliche Lieder und Arien" öppnade sig en värld kring interpretationsforskningens möjligheter – och inte dess begränsningar. Genom att använda sig av ovan nämnda verktyg kan man hitta andra vägar där interpretativ frihet och ett öppet förhållningssätt till materialet blir viktigare än rekonstruktiva och dogmatiskt formulerade hållningar till framförandet av musik i allmänhet och tidig musik i synnerhet.

Projektet har, i anslutning till den ursprungliga projektformuleringen, fokuserat på en mängd aspekter avseende interpretativa frågeställningar:

Tempofrågor, artikulation, ornamentik, harmonik, olika utgåvor/manuskript, tidigare inspelningar av materialet, skrifter om materialet, manuskript, instrumentfrågor etc. Inom detta arbete har vi undersökt följande områden:

Utgåvor

Alla till buds stående utgåvor (betydligt fler än vi kunde ana från början) har samlats in och genomlysts (en del av detta arbete syns i framställningarna presenterade på www.stillebenmusik.se. I detta sammanhang kan nämnas arkivstudier i Wien och Leipzig samt insamling av faksimilutgåvor, andrahandsutgåvor, mikrofilmer etc.

Inspelningar

Ett digert arbete har gjorts genom en insamling av och en genomlysning av alla inspelningar som gjorts av materialet. Analyserna av detta har presenterats vid seminarium på HSM den 16/1 2014.

Val av instrument och inspelningsplats

Instrumentbesättning till Schemellis Gesangbuch är ett alldeles särskilt kapitel. Utifrån sångernas karaktär av hemmusicerande ställd i kontrast till sångernas uppenbara

användningsområde vid förrättningar och konserter har en mängd olika möjligheter uppenbarat sig. Vid analysen av de olika inspelningar som gjorts framgick de varierande möjligheterna med all önskvärd tydlighet. Samtidigt blev behovet att hitta en inspelningsplats och ett ackompanjemangsinstrument som både kunde ge en "air" av hemmusicerande och samtidigt en skymt av användbarheten ur ett liturgiskt perspektiv en särskild utmaning. I arbetet med att finna optimala förutsättningar landade vi (efter provspelning på ett tiotal platser) i Örgryte gamla kyrka i Göteborg. Akustiskt motsvarade denna plats just dessa krav. Dessutom var orgelinstrumentet på plats (ej av historiskt snitt, men dock med en kammarmusikalisk ton) av en sådan karaktär att det väl uppfyllde våra önskemål. I sammanhanget kan nämnas att flera andra inspelningsplatser avvisades på grund av akustik, instrumentkaraktär, trafikbrus eller andra skäl.

Ackompanjemangssatser

I jakten på uttolkningar av de från Bachs hand stammande generalbassatserna gick vi igenom de insamlade utgåvorna och tog ställning till olika sätt att lösa uttydningen av generalbassatser. Den lösning som vi till slut stannade vid var en kombination av Bärenreiters och Peters uttydningar av J S Bachs generalbas-sifferering i kombination med användande av egen uttydning generalbas-sifferering och improvisatorisk frihet (syftande på allt från ornamentering till, satsteknik eller transponeringsval).

Texterna

I den tyska texten har de ursprungliga ordformerna och formuleringarna bibehållits. Däremot är stavningen i regel normaliserad och interpunktionen moderniserad.

Ornamentik

Fokuseringen på ornamentik har bl a gjort att vi har använt oss av F Neumanns bok "Ornamentation in Baroque and Post Baroque music, with special emphasis on J S Bach". Genom detta studium och genom praktisk musikererfarenhet genom decennier har det framgått alltmer tydligt för oss att diskussionen av och användandet av ornamentik måste vridas ifrån det dogmatiska och rekonstruktiva grepp som delar av tidig musikrörelsen har tagit om problematiken och i stället återförs till en ursprunglig (?) syn på ornamentik som ett uttryck för improvisation och frihet – manifesterande en gestaltande musiksyn där musikens identitet som temporal konstart blir plattform för såväl genomtänkta och reflekterade interpretationer som en plattform för spontana och lekfulla infall. Som ett exempel av många i raden kan skivinspelningens första sång nämnas ("Eins ist Not"). Om man jämför de olika utgåvor som finns inom området visar vår interpretation på ornamentik som ett verktyg där man både lägger till och drar ifrån toner från den noterade notbilden. (man kan t ex lyssna på första strofen i varje vers och jämföra den med de olika utgåvor som finns).

Projektet har genomförts enligt följande:

Insamlande av material (arkivstudier i Wien och Leipzig bl a)

Repetitionsarbete

Konserter

Löpande laborationer via lektioner och seminarier (inte minst med hjälp av HSM:s studenter och deras studier av ovan nämnda material)

Inspelningasarbete/provinspelningar/undersökande av lokaler, instrument och inspelningsförutsättningar

Textarbete/översättningsproblematik

Projektet har redovisats enligt följande:

"Slutseminarium" den 16/1 2014 på HSM.

Presentation av CD-isnspeining december/januari 2014/2015.

Presentation av projektredovisningsdokument på www.stillebenmusik.se (jan 2015)

Samt

Reflektionsdokument (29/1 2015)

Möln dal 2015-01-29

För projektet genom Johannes Landgren